

Czym jest rozszerzona odpowiedzialność producenta i dlaczego ROP nie jest nowym podatkiem?

Od wielu miesięcy trwa dyskusja na temat rozszerzonej odpowiedzialności producenta (ROP), czyli systemu, który od lat funkcjonuje w większości państw Unii Europejskiej. W Polsce jego wprowadzenie przewiduje projekt ustawy przygotowany przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska.

Choć rozwiązanie spotkało się z poparciem wielu samorządów, część organizacji przedsiębiorców określa je mianem „nowego podatku”. To stwierdzenie wprowadza jednak opinię publiczną w błąd. Czym zatem jest ROP i dlaczego jego celem nie jest zwiększenie obciążeń podatkowych?

Obecny system – za odpady płać przede wszystkim mieszkańcy

Dziś niemal cały koszt odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych ponoszą mieszkańcy gmin. W 2023 roku samorzady zebrały z opłat za gospodarowanie odpadami ponad **12,6 mld zł**¹.

Jednocześnie wysokość opłaty nie zależy od ilości wytwarzanych śmieci. Niezależnie od tego, czy gospodarstwo domowe ogranicza ilość odpadów, korzysta z produktów wielorazowych i kupuje żywność bez zbędnych opakowań, czy też generuje ich znacznie więcej – opłata pozostaje praktycznie taka sama.

System, który od 2013 roku skutecznie objął wszystkich mieszkańców obowiązkiem uczestnictwa w gospodarce odpadami, wyeliminował wiele patologii, takich jak nielegalne pozbywanie się śmieci. Nie stworzył jednak zachęt do ograniczania ilości odpadów ani dla mieszkańców, ani dla producentów.

Producenci również nie mają motywacji do ograniczania odpadów

Obowiązujące przepisy nakładają na producentów obowiązek projektowania opakowań w sposób ograniczający ich masę i objętość oraz umożliwiający recykling. W praktyce jednak wymagania te często pozostają jedynie formalnością.

Na rynku nadal powszechne są produkty pakowane w nadmierne ilości plastiku lub w opakowania trudne do przetworzenia. Wynika to z prostego faktu – producenci nie ponoszą rzeczywistych kosztów późniejszego zagospodarowania odpadów, które wprowadzają na rynek.

¹ „Ranking Wysokość opłat za odpady komunalne”, *Wspólnota*, 11.01.2025

Na czym polega rozszerzona odpowiedzialność producenta?

Rozszerzona odpowiedzialność producenta wynika z prawa Unii Europejskiej, w szczególności z Dyrektywy 2008/98/WE w sprawie odpadów oraz Rozporządzenia (UE) 2025/40 dotyczącego opakowań i odpadów opakowaniowych.

Jej podstawową zasadą jest to, że **koszty zagospodarowania odpadów powinien ponosić również ten, kto wprowadza je na rynek**, zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci”.

W praktyce oznacza to, że producenci będą finansowo uczestniczyć w systemie odbioru i recyklingu opakowań. Jednocześnie zostaną zachęceni do projektowania produktów w sposób bardziej przyjazny środowisku – poprzez ograniczanie ilości opakowań, stosowanie materiałów łatwiejszych do recyklingu oraz rozwijanie systemów opakowań wielokrotnego użytku.

Dlaczego ROP nie jest podatkiem?

Najczęściej powtarzanym zarzutem wobec projektowanych przepisów jest twierdzenie, że ROP wprowadza nowy podatek. To nieprawda.

Podatek trafia do budżetu państwa i może być przeznaczony na dowolne cele publiczne. Tymczasem opłata w ramach ROP ma zupełnie inny charakter – jej środki będą finansować system zbiórki, sortowania i recyklingu odpadów opakowaniowych.

Nie jest więc nowym źródłem dochodów państwa, lecz mechanizmem, który przenosi część kosztów funkcjonowania systemu z mieszkańców na producentów opakowań.

Czy ceny produktów wzrosną?

Pojawia się również argument, że producenci przerzucą koszty na konsumentów, co spowoduje wzrost cen.

Nawet jeśli część kosztów zostanie uwzględniona w cenach produktów, ich skala będzie ograniczona. Maksymalna stawka opłaty produktowej ma wynosić **4,5 zł za kilogram opakowania**, co w przypadku większości opakowań oznacza koszt liczony w pojedynczych groszach.

Co ważniejsze, taki mechanizm sprawia, że większy udział w finansowaniu systemu ponoszą osoby kupujące więcej produktów w jednorazowych opakowaniach. Jest to rozwiązanie znacznie bardziej sprawiedliwe niż obecny system, w którym wszyscy mieszkańcy płacą podobne opłaty niezależnie od ilości wytwarzanych odpadów.

Korzyści dla samorządów i mieszkańców

Koszty funkcjonowania gminnych systemów gospodarowania odpadami od lat systematycznie rosną. Rozszerzona odpowiedzialność producenta daje szansę na zahamowanie tego trendu poprzez włączenie producentów w finansowanie systemu.

To rozwiązanie, które od lat funkcjonuje w większości krajów Unii Europejskiej i realizuje prostą zasadę odpowiedzialności – za odpady powinien płacić nie tylko ich użytkownik, ale również ten, kto decyduje o rodzaju i ilości opakowań wprowadzanych na rynek.

Wprowadzenie ROP nie oznacza więc nowego podatku. Oznacza natomiast bardziej sprawiedliwy podział kosztów gospodarowania odpadami, większą odpowiedzialność producentów oraz silniejszą motywację do ograniczania ilości opakowań i zwiększania poziomu recyklingu. W dłuższej perspektywie może to przynieść korzyści zarówno mieszkańcom, jak i samorządom oraz środowisku.